آذربايجان: کډوال کورته د تګ خوبونه ګوري

Author: Nurlana Gulieva

د قره باغ د جګړې کډوال لا تر اوسه هم له يوې لسيزې څخه د زياتې مودې له تېرېدو وروسته له نوي ژوند سره د سمون لپاره لاس او پښې وهي.

د پوهنتون په دې ليليه کې اوس چوپه چوپتيا خپره ده، چې يو مهال به د زده کوونکو ټوکو ټکالو او خنداګانو په سر اخيستې وه. د آذربايجان په پلازمينې، باکو کې، د زده کوونکو په استوګنځايونو کې دا اوسني استوګن د خندا او موسکا لپاره څه شی نه لري. هغوی د يوې مړی ډوډۍ د ميندلو لپاره لاس او پښې وهي.

د هغه ځای زياتره اوسيدونکي اوس کډوال او کورني بېځايه کورنۍ دي، چې د نګورنو قره باغ او د هغې د له خوا وشا ځايونو څخه راغلي دي. هغوی د هغه جګړې په پايلې کې يا پخپله تښتېدلي او يا د ارمينيايي ځواکونو له خوا په زوره ايستل شوي، چې له 1991 کال څخه تر 1994 کال پورې يې دوام وکړ.

يو شمېر يي لکه د 66 کلنې نساء په څېر له 12 کلونو راهيسې په ويجاړو او نړېدلو ودانيو کې ځای په ځای شو ي، چې زينې يې لوېدلي او د لنده بل او نم بوی ترې خيژي. هغه له خپل مېړه، زوی او نګور سره په يوې کوچنۍ کوټې کې اوسيږي او د قره باغ سهيل ته د ايران او ارمينيا په پولې پروت، خپل کلي، زانګيلان کې خپل ښکلي باغ او کور ته د ورستنېدو خوبونه ګوري.

هغه وايي: ((مور په خپل کلي کې تر ډېره ځنډه پاتې شو. زما د مېړه او ورونو په ګډون ټولو خلکو د هغی دفاع وکړه. وروسته دومره زياته او شديده بمباري پيل شوه، چې څو ورځې په سمڅو کې پټ شو. ما يوازې دومره وکړای شول، چې خپله شهرۍ له ځان سره راواخلم.))

زانګيلان د 1993 کال په اګست کې هغه مهال په بشپړ ډول د ارمنيايي پوځونو لاس ته ورغی، چې پاتې اوسېدونکې په آذربايجان کې د 780 بېځايه شويو کورنيو له ليکو سره يوځای کېدوته اړايستل شول. په دې شمېره کې دارمينيا کډوال او په همدې توګه د قره باغ د ولسوالۍ بېځايه شوي خلک شامل دي، خو يو شمېر خلک لا تر اوسه په آذربايجان کې اوسيږي، چې سمه شمېره يې څرګنده نه ده.

کډوال ډېر ستونزمن ژوند لري. د نساء کورنۍ د مياشتې په 260 زرو مناتو (55 امريکايي ډالر) ورځې شپې سبا کوي. هغوی ته د دولت له خوا هم د سړي په سر هره مياشت د 30 زرو مناتو په شاوخوا کې مرسته رسيږي، چې د هغې نيمايي يې په ورځني لګښتونو لګيږي.

نساء وايي: ((مور ته اوبلن ګاز راکول کيږي، سره له دې چې جريان يې کمزوری هم دی. د ورځې دوه درې ساعته اوبه لرو، برښنا لرو خو کله ناکله ځي. د استوګنځې ترڅنګ د خاورو خځلو لويه ډېرۍ جوړه شوې. هرڅومره شکايت چې مو وکړ، هېڅوک يې له دې ځايه نه لېردوي. مور ددې خدمتونو په وړاندې پيسې ورکوو.))

کورنيو ته د خوراکي توکو وېش تر دوه کاله وړاندې روان و. د نساء په وينا: ((تر دې وروستيو وختونو پورې نړيوالو خيريه موسسو له مور سره مرسته وکړه، اوړه، وريجې، غوړي او کله ناکله يې غوښه راکوله. اوس کال کې يو ځل راته جامې او بړستنې او توشکونه راکول کيږي.))

بې روزګاري لويه ستونزه ده. په 2000 او 2001 کلونو کې د يو شمېر غير حکومتي موسسو له خوا د ناروغانو د پالنې (نرس) او ګنډلو کورسونو جوړشول،خو د روزل شويو خلکو لپاره د دندو د نه موندل کېدو له امله يې کومه نتېجه ورنه کړه.

د نساء زوی کله ناکله د ودانيو په کارونو کې ځانته کار مومي، خو مېړه يې هغومره نېکمرغه نه دی. هغه وايي: ((هغه ټول عمرکار کړی دی. خو اوس نه پوهيږي، چې له خپل ځان سره څه وکړي.))

ايلنورا مامديوا، يوه بله بې کوره شوې مېرمن ده. هغه اوس د قره باغ ختيز ته د آذربايجان په يو ښارګي کې اوسيږي. هغه له خپلې لس کلنې لور سره له 12 نورو کډوالو کورنيو سره په يو دوه کوټه يي کوډلې کې اوسيږي. هغوی وړۍ ريشي او له دې لارې پيسې پيدا کوي. دا پيسې آن د هغې د کوچنۍ لور د ډاکټر فيس اود درملو لګښت هم نه پوره کوي، چې په ښځينه ناروغۍ باندې اخته ده.

آن یوه لسیزه وروسته د هغو خلکو لپاره د ژوند بیا جوړول آسانه نه دي، چې یوه پلا یې د کورني ژوند ریښې سره وشلیږي.

سیودا ګومباتوا، چې اوس 42 کلنه ده، 12 کاله وړاندې د اګدام د ولسوالۍ له خیدریلي کلي څخه له خپل مېړه او ماشومانو سره باکو ته راغله. دا له قره باغ بهر سیمه ده، چې د جګړې د پای ته له رسیدو وروسته دارمینایي ځواکونو په لاس کې پاتې ده.

د هغې مور او پلار هلته په جګړې کې مړه شوي و.

ګومباتوا وايي: ((د کال په هغه ورځو کې چې زموږ د دود له مخې موږ د خپلو خپلوانو د قبرونو زیارتونو ته ځو، زه زیاته خپه وم. ما آن نه شوای کولای د ډېرو نزدې او راته ګرانو خپلوانو په قبرونو ګلان کېږدم.))

د هغې مشر اولادونه، چې اوس شل کلن او اتلس کلن دي، خپل کلی پېژني او له پلرني هېواد څخه له جلاوالي سره سره ګومباتوا پټېلې ده، هغوی د قره باغیانو په توګه لوی کړي.

هغه وايي: ((په آذربایجان کې هر ولایت خپله، خپله لهجه لري. زما نه خوښیږي، چې اولادونه مې د باکو د لهجې پېښې وکړي.))

هغه زیاتوي: ((زه په هغوی زور اچوم، چې د (آذري ژبې) په قره باغي لهجه وګړیږي. هیڅوک باید خپلې ریښې له یاده ونه باسي. د یو چا له لهجې باید نور وپوهیږي، چې هغه د کوم ځای دی. کله چې څوک ورڅخه پوښتنه کوي، چې د کوم ځای یاست، نو باید په ویاړ ورته وايي، چې د قره باغ یو.))

ګومباتوا وایي، کله چې د هغې زامن له هغې څخه پوښتنه کوي، خپلې سیمې ته زموږ د نه ورتګ پېره د چا پرغاړې ده، نو هغه په ځواب کې ورته وايي، چې د ارمنیانو پر غاړې ده.

نساء هم د ګومباتوا په څېر کلي ته په ستنېدو پسې پخسیږي (لېواله ده).

هغه نور نه غواړي، خیرات ته لاسونه اوږده کړي. هغه یوازې دا غواړي، چې ژوند وکړي او دې ته چمتو ده، چې د قره باغ خواوشا سیمو کې د جګړې لومړۍ کرښې ته وروګرځي، چې د آذربایجان د تیلو په عاید کډوالو ته په کې کورونه جوړیږي.

هغه وايي: ((که زما ټول ملګري کلیوال دا کار وکړي، نو زه به هم همغسې وکړم. زه غواړم، لکه د پخوا په څېر په یو کلي کې واوسیږم.))

د املیا خلیلوا کورنۍ په 1993 کال کې هغه مهال د قره باغ له سهیل ختیځ، فیضولي څخه باکو ته وکوچېده، چې جګړې زور واخیست. هغوی لا تر اوسه هلته په یوې لیلیې کې اوسیږي، چې شرایط یې خورا ستونزمن دي. د خلیلوا مېړه ناروغ شوی دی.

هغوی یوازې یو ارمان لري: ((موږ یو خوب ګورو او هغه داچې یوه ورځ به خپلې سیمې ته بېرته ستانه شو. موږ چمتو یو، چې له دې څخه په ناوړو شرایطو کې واوسیږو. خو یوازې هلته، چېرته چې زموږ کور دی.))

Location: Karabakh
Iraqi Kurdistan
Iran
Azerbaijan

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%A2%D8%B0%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D9%8A%D8%AC%D8%A7%D9%86-%DA%A9%DA%89%D9%88%D8%A7%D9%84-%DA%A9%D9%88%D8%B1%D8%AA%D9%87-%D8%AF-%D8%AA%DA%AB-%D8%AE%D9%88%D8%A8%D9%88%D9%86%D9%87-%DA%AB%D9%88%D8%B1%D9%8A